

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Ірина Ендеберя

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації для практичних занять, самостійної
роботи та модульного контролю знань студентів

Слов'янськ – 2019

УДК 159.9(075.8)

*Рекомендовано до друку рішенням Вченою радою
Донбаського державного педагогічного університету
(протокол № 5 від 26.12.2019 р.)*

Рецензенти:

Курінна С.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Шайда Н.П. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Підготовлено кандидатом психологічних наук, доцентом кафедри практичної психології *І.В. Ендеберю*

Ендеберя І.В.

Педагогічна психологія: Методичні рекомендації для практичних занять, самостійної роботи та модульного контролю знань студентів. / Укл. Ендеберя І.В. – Слов'янськ, 2019. – 34 с.

Методичні рекомендації містять передмову, структуру навчальної дисципліни, шкалу оцінювання навчальної роботи, практичні заняття: план, основні поняття до кожної теми, індивідуально-самостійна робота, тестові завдання для самоперевірки або контролю знань студентів, а також список рекомендованої літератури та словник основних термінів.

©Ендеберя І.В., 2019

© Слов'янськ, 2019

ЗМІСТ

Передмова.....	4-6
Структура навчальної дисципліни.....	7-8
Шкала оцінювання.....	9-10
Теми практичних занять.....	12-21
Теми доповідей і рефератів.....	23-24
Орієнтовні запитання, що виносяться на іспит.....	26-26
Контрольний тест.....	27-29
Список рекомендованої література.....	30-31
Термінологічний словник.....	32-34

ПЕРЕДМОВА

У зв'язку із оновленням змісту освіти в умовах системного реформування принципів освітньо-виховного процесу особливого значення набуває питання психологічного супроводу учасників педагогічної взаємодії. Озброєння практичних психологів та вчителів психологічними знаннями є нагальною потребою сьогодення.

Вивчення курсу «Педагогічна психологія» є одним із складових компонентів психолого-педагогічної підготовки майбутнього фахівця. Розуміння психологічних механізмів та закономірностей навчально-виховного процесу створює передумови для ефективної взаємодії вчителя з учнем в контексті особистісно-орієнтованих технологій, що забезпечує індивідуалізацію навчання і виховання учнів.

Однак складність проблеми активного засвоєння і рефлексії накопичених сучасною наукою і практикою знань і відсутність єдиних критеріїв для підвищення продуктивності психолого-педагогічної діяльності зумовлюють певні труднощі при засвоєнні курсу «Педагогічна психологія» як академічної дисципліни студентами педагогічного університету. З метою систематизації необхідної інформації і підвищення якості засвоєння проблемних питань педагогічної психології студентами було розроблено дані методичні рекомендації.

Методичні рекомендації для практичних занять, індивідуально-самостійної роботи, модульного контролю знань студентів підготовлені відповідно до програми курсу «Педагогічна психологія».

Надані методичні рекомендації носять практико-орієнтовний характер. Пропонуються завдання для індивідуально-самостійної роботи студентів над кожною темою, опрацювання яких сприятиме зосередженню уваги студентів на основному матеріалі кожної теми, у достатній і повній мірі допоможе засвоїти матеріал, а також дасть можливість підготуватися до практичних занять. Запропоновані завдання можуть використовуватися не

тільки під час домашньої, а й під час аудиторної роботи під керівництвом викладача. Велику увагу приділено програмовим питанням із вікової і педагогічної психології, які будуть обговорюватися на практичних заняттях.

До особливостей кредитно-модульної системи навчання належить переорієнтація студентів на індивідуальну роботу із викладачем та самостійне опрацювання наукової літератури.

Згідно із означеним провідною ідеєю методики викладання курсу «Педагогічної психології» ми вважали ідею активізації пізнавальної діяльності студентів, що забезпечує розвиток самостійності і осмисленості розумової діяльності, цілеспрямованості науково-дослідницької роботи.

Відповідно до даного положення запропонована нами структура практичного заняття враховує три рівні підготовки:

1. **Репродуктивний рівень** – обов'язковий програмний мінімум, що включає основні теоретичні питання педагогічної психології та достатнє володіння понятійним апаратом;

2. **Евристичний рівень** – проблемні питання, що потребують поглибленого вивчення теми і зумовлюють переростання обговорення у дискусію;

3. **Творчий рівень** – завдання для пошуково-дослідницької діяльності студентів, результати якої мають обговорюватися на занятті.

Матеріали даних методичних рекомендацій для практичних занять, індивідуально-самостійної роботи, модульного контролю знань студентів з курсу «Педагогічна психологія» мають таку будову:

- на початку кожної теми подано питання, які виносяться на практичне заняття;
- означено основні поняття до кожної теми, які обов'язково мають бути відображені студентом у словнику психологічних термінів;
- визначено питання для самоконтролю знань;

- наведено список літератури для обов'язкової роботи з першоджерелами, що передбачає анотування або ж конспектування вказаних робіт в цілому чи їх окремих частин (відповідно до теми та проблем, які розглядатимуться на практичному занятті);
- запропоновано тестову самоперевірку до модулю;
- сформульовано теми доповідей і рефератів з кожної теми;
- подано матеріали першоджерел для кожного модулю;
- встановлено запитання, що виносяться на екзамен;
- вказано рекомендовану основну та додаткову літературу.

Залежно від профілю спеціальності фахівця, умов організації навчального процесу (денна, заочна, дистанційна форми навчання) та часу, визначеного в навчальних планах на семінарсько-практичні заняття з курсу педагогічної психології, в кожному окремому випадку можуть бути відібрані також деякі із запропонованих завдань для самостійної роботи студентів, визначені процедури виконання цих завдань та оцінки результатів.

Означена логіка вивчення курсу «Педагогічної психології» допомагає викладачеві оптимально організувати хід лабораторно-практичного заняття, уникаючи дублювання матеріалу лекції, реалізувати принцип єдності теорії і практики, актуалізувати професійно значимі знання, уміння та навички студентів.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьог о	зокрема					усьог о	зокрема				
		л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Педагогічна психологія: становлення, сучасний стан												
Тема 1. Загальнонаукова характеристика педагогічної психології	6	2	-			4		-	-		2	6
Тема 2. Предмет і методи педагогічної психології	6	2	-			4		2	-		2	6
Разом за змістовим модулем 1	10	2	-			8		2	-		4	12
2. Психологічні основи навчання												
Тема 3. Научіння і його характеристика	8	2	2			4		-	-		2	4
Тема 4. Психологія навчання у молодшому, середньому та старшому шкільному віці	4	2	2			-		2	-		2	4
Тема 5. Загальна характеристика навчальної діяльності	8	2	2			4		-	-		2	4
Тема 6. Навчальна мотивація	8	2	2			4		2	-		2	4
Тема 7. Засвоєння –	4	2	2			-		2	-		2	4

центральна ланка навчальної діяльності												
Разом за змістовим модулем 2	50	16	10			28		6	-		10	20
3. Психологія педагога і педагогічної діяльності												
Тема 8. Загальна характеристика педагогічної діяльності	8	2	2			-		2	-		2	4
Тема 9. Педагогічні функції та уміння	8	2	2			-		-	2		2	4
Тема 10. Стиль педагогічної діяльності	12	2	2			-		2	-		2	4
Тема 11. Психологічний аналіз уроку (заняття)	12	2	-			6		-	2		2	4
Тема 12. Психологія педагогічної оцінки	10	2	-			-		-	-		4	4
Тема 13. Педагог як суб'єкт педагогічної діяльності	10	2	-			-		-	-		2	4
Тема 14. Учень (студент) як суб'єкт навчальної діяльності	8	-	-			4		-	-		4	4
Разом за змістовим модулем 3	68	12	6			12		4	4		18	28
Усього годин	130	24	16			32		12	4		32	60

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Оцінювання навчальних досягнень студента за навчальною дисципліною «Педагогічна психологія» здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

- *відвідування і робота на лекції – 1 бал;*
- *усна відповідь на занятті – 2 бали.*

Самостійна робота студента оцінюється у 29 балів.

У випадку, коли студент не готовий до виконання визначеного завдання, бали йому не нараховуються.

Підсумковий контроль знань – іспит, який оцінюється у 100 балів. Форма проведення підсумкового контролю – письмова іспит за білетами.

Сумарна мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати для отримання позитивної оцінки з навчальної дисципліни, – 74 бали. При цьому студент повинен отримати необхідний мінімум балів для допуску до іспиту (включаючи результати самостійної роботи). Якщо студент не набрав потрібної кількості балів (мінімум 60), то він не допускається до підсумкового контролю. У термін, визначений деканатом, такий студент повинен представити викладачу у письмовому вигляді власноручні конспекти лекцій, практичних занять та виконані завдання самостійної роботи. Лише після цього студент допускається до підсумкового контролю.

Студенти, які протягом семестру набрали необхідну кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни (максимально 74 бали), мають можливість:

- не складати іспит, а отримати його автоматично в день проведення іспиту за розкладом, відповідно до рейтингової

оцінки, переведеної в оцінку за національною шкалою (задовільно);

– складати іспит з метою підвищення рейтингу з дисципліни.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Високий рівень (відмінно)	
95–100 б.	Студент ґрунтовно, повно та послідовно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу психолого-педагогічних явищ, наводить приклади психолого-педагогічних досліджень та з власного психолого-педагогічного досвіду.
90–94 б.	Студент ґрунтовно і повно викладає навчально-науковий матеріал, володіє методами дослідження, уміє виділити теоретичне і фактичне в матеріалі; виявляє повне розуміння матеріалу, обізнаний з теоретичними підходами і концепціями, логічно і послідовно обґрунтовує свої думки; глибоко розкриває суть питання, застосовує теоретичні знання для аналізу психолого-педагогічних явищ, наводить приклади психолого-педагогічних досліджень.
Достатній рівень (добре)	
85–89 б.	Студент виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Студент уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки, виявляє частково евристичний інтерес.
81–84 б.	Студент виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Студент уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал, робить власні висновки.
75–80 б.	Студент виявляє достатні знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає деякі помилки, які сам виправляє; у відповіді є поодинокі

	недоліки в послідовності викладу матеріалу і незначні порушення норм літературної мови. Студент уміє зіставляти та узагальнювати засвоєний матеріал.
Середній рівень (задовільно)	
71 –74 б.	Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять формування практичних умінь й навичок; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні. Студент частково розкриває питання при допомозі викладача.
66–70 б.	Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять та формування практичних умінь й навичок; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає помилки в мовленнєвому оформленні.
60–65 б.	Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальних дисциплін, але допускає значні помилки у викладі матеріалу, які свідчать про недостатньо глибоке засвоєння теоретичних понять та формування практичних умінь й навичок; володіє матеріалом на репродуктивному рівні, демонструє початкові вміння; допускає значні помилки в мовленнєвому оформленні.
Низький рівень (незадовільно)	
26–59 б.	Студент виявляє поверхові знання навчальних програм; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; непослідовно і невпевнено відповідає на запитання; допускає порушення норми літературної мови.
Низький рівень (неприйнято)	
0–25 б.	Студент виявляє поверхові знання навчальних програм; не вміє виділити теоретичний і фактичний матеріал; неправильно відповідає на запитання; допускає грубі порушення норми літературної мови.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Модуль I. Предмет педагогічної психології Психологія учіння та навчання

Тема 1. Педагогічна психологія як

наука I. Питання, які виносяться на практичне заняття

1. Поняття про предмет педагогічної психології. Основні етапи історії розвитку педагогічної психології.
2. Місце педагогічної психології в системі наук, її зв'язок з іншими науками. Мета та завдання педагогічної психології.
3. Які методи використовуються в дослідженнях педагогічної психології?

II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: *педагогічна психологія, розділи педагогічної психології, інтерпретаційні методи, емпіричні методи, спостереження, експеримент.*

Усно:

2. Назвіть основні розділи педагогічної психології.
3. Чому для вчителя та соціального педагога важливо знати психологію, зокрема педагогічну психологію?
4. Поясніть визначення педагогічної психології як науки, яке належить Вітроку (1992). Він підкреслює, що педагогічна психологія включає не тільки використання психологічного знання у теорії і практиці навчання, але й розробку нових технологій у цій галузі. Це наука, яка має справу з людською поведінкою в процесі навчання.
5. Г. Лефрансуа (1999) пише, що педагогічна психологія вивчає процес навчання, розвиток, мотивацію людини, соціальне наочіння, особистісні характеристики, дисципліну та інші аспекти управління в аудиторії, вимірювання та оцінку розвитку тих, хто навчається. Поясніть думку цього автора та порівняйте з предметом вітчизняної педагогічної психології.
6. Які методи є домінуючими в педагогічній психології?

Тема 2. Психологія учіння

I. Питання, які виносяться на практичне заняття.

1. Поняття про учіння як одну із сторін педагогічного процесу. Зв'язок понять учіння, навчання, научіння, наученість та навчальність як здатність до навчання.
2. Види учіння. Основні структурні компоненти учіння. (Мотивація навчальної діяльності).
3. Рівні та типи научіння.
4. Неуспішність учнів та її причини і попередження.

II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: учіння, научіння, навчання, наученість, навчальність, реактивна поведінка, оперантна поведінка, метод проб і помилок, формування реакцій, наслідування, вікарне нучіння, когнітивне научіння, латентне научіння, научіння шляхом інсайту, научіння шляхом роздумів, перцептивне научіння, концептуальне научіння, потреби, мотиви учіння, пізнавальні мотиви учіння, соціальні мотиви учіння, сенси учіння, цілі, задачі учбові дії, операції, прийоми, самоосвіта, уміння вчитися, самодіагностика, самооцінювання, самопрогнозування, самоконтроль, самокорекція, научуваність.

2. Аналіз роботи:

- Матюхина М.В. Структура мотивації учень молодших школярів //

Матюхина М.В. Мотивація учень молодших школярів. – М., 1984. - С.10-42.

- Маркова А.К. Мотивація учень (направлення досліджень) // Маркова А.К. и др. Формирование мотивації учень. – М., 1990 - С.5-54.

Усно:

3. Охарактеризуйте цілеспрямоване довільне учіння.
4. За якими критеріями виділяють організоване та стихійне учіння?
5. Поясніть, як ви розумієте репродуктивне і творче учіння.
6. А.К. Маркова виділяє дві великі групи мотивів учіння: пізнавальні і соціальні мотиви. Назвіть підгрупи цих груп мотивів.
7. Назвіть основні складові уміння студента вчитися.

Тема 3. Психологія навчання

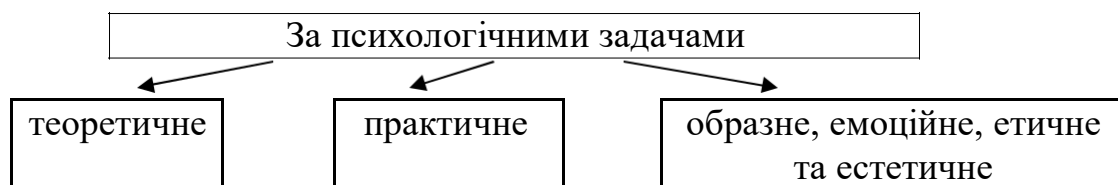
I. Питання, які виносяться на практичне заняття

1. Поняття про навчання та його психологічні механізми. Психологічний погляд на дидактичні принципи (наступності, доступності, свідомості, науковості, наочності, предметності).
2. Класифікація видів навчання (за предметом, за психологічними завданнями, за різними типами зворотніх зв'язків, за зверненням до учнів, за взаємодією вчителя і учня (І.А. Зимня), на основі принципу свідомості (І.А. Зимня)).
3. Моделі навчання (інформаційні, операційні, розвивальні; традиційне, вільне, проблемне).
4. Аналіз основних типів навчання. (догматичне – інформаційно-повідомляючий, традиційне – пояснювально-ілюстративний, проблемне – проблемно-евристичний (проблемно-дослідницький), проектне – вільний або проектний)
5. Теорії навчання (програмоване, сугестопедичне, знаково-контекстне, модульне).
6. Способи активізації учбової діяльності. Чинники ефективності навчання.

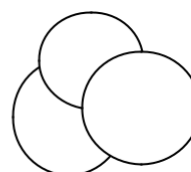
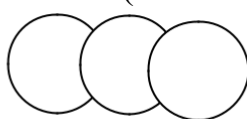
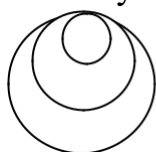
II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: *освіта, навчання, учбова діяльність, проблемна ситуація, проблемна задача, пізнавальна активність; догматичне навчання, традиційне навчання, вільне навчання, проблемне навчання, програмоване навчання; сугестопедичне навчання, знаково-контекстне навчання, модульне навчання; дистанційна форма навчання, диференційоване навчання.*
2. Покажіть схематично всі види навчання. Наприклад:

3. Покажіть схематично зв'язки між такими поняттями, як учіння, навчання та учбова діяльність (або свій варіант).

Усно:

4. Назвіть механізми навчання.
5. Поясніть сутність таких механізмів навчання, як “зворотний зв’язок” та “рефлексія”.
6. Чи достатньо оцінювати лише когнітивні досягнення учнів?
7. Які ви знаєте інноваційні технології навчання? (вільна технологія відкритої школи, діалогічна технологія, технологія збагачення, технологія навчання в співробітництві, особистісно орієнтована технологія, розвиваюча, активуюча, формуюча технологія).
8. Які фактори впливають на процес навчання?

III. Практична частина заняття

Мозкова атака «Чинники ефективності навчання».

IV. Тестова самоперевірка

1. Що є предметом педагогічної психології
 - а) психологічні закономірності навчання і виховання, оволодіння досвідом, управління процесом учіння, формування особистості;
 - б) закономірності засвоєння соціального досвіду;
 - в) умови учіння;
 - г) особливості переходу від одного періоду до іншого.
2. У чому полягає сутність такого психолого-педагогічного напрямку, як педологія: а) тестова психодіагностика; б) комплексне вивчення дитини; в) розвивальне навчання; г) теоретичного осмислення освітнього процесу.
3. Найширше в педагогічній психології застосовуються:
 - а) спостереження та експеримент;
 - б) спостереження і природний експеримент;
 - в) спостереження і опитувальні методи;
 - г) спостереження, навчальний і виховний експеримент, тестування.
4. У педагогічній діяльності широко використовується аналіз продуктів діяльності - це:
 - а) зароблені учнем бали;
 - б) розумові дії, якості особистості;
 - в) твори, малюнки, контрольні роботи;
 - г) знання, бажання, цілі.Метод бесіди дозволяє
5. вивчити:
 - а) знання, вміння, навички;
 - б) розумові здібності;
 - в) інтереси, бажання, наміри учнів;
 - г) домінування.
6. Учіння – це:

- а) викладання, процес передачі знань учню і його розвиток як особистості;
- б) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.
- в) активна цілеспрямована діяльність, яка полягає в засвоєнні знань, навичок та умінь, способів їх набуття, форм поведінки та видів діяльності.

7. Навчання – це:

- а) викладання, процес передачі знань учню і його розвиток як особистості;
- б) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.
- в) активна цілеспрямована діяльність, яка полягає в засвоєнні знань, навичок та умінь, способів їх набуття, форм поведінки та видів діяльності.

8. Діяльність вчителя – це:

- а) викладання, процес передачі знань учню і його розвиток як особистості;
- б) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.
- в) активна цілеспрямована діяльність, яка полягає в засвоєнні знань, навичок та умінь, способів їх набуття, форм поведінки та видів діяльності.

9. Засобами учбової діяльності є:

- а) особистісний розвиток учня;
- б) мовленнєві дії;
- в) мислиннєві дії;
- г) інтелектуальні дії.

10. Навчальність – це:

- а) здатність до засвоєння будь-якого навчального матеріалу;
- б) індивідуальні особливості швидкості та якості засвоєння учнем знань, умінь та навичок у процесі навчання;
- в) загальна та спеціальна здатність до засвоєння навчального матеріалу;
- г) здатність до засвоєння окремих видів навчального матеріалу.

11. Знайдіть правильну відповідь:

- а) учіння та учбова діяльність – тотожні поняття;
- б) учіння та учбова діяльність – різні поняття;
- в) учіння та учбова діяльність пов'язані між собою;
- г) учбова діяльність є однією з форм учіння, яка полягає в активному та цілеспрямованому засвоєнні соціального досвіду.

12. Перерахуйте види навчань за психологічними задачами:

13. Реалізація якого дидактичного принципу потребує зміни типу мислення (від абстрактного до конкретного), формування теоретичного мислення, яке складає основу творчого ставлення людини до дійсності?

- а) принцип доступності, б)

принцип
свідомості, в)
принцип
науковості.

14. Серед наведених знайдіть такі типи навчання, які не відповідають критерію їх розрізнення за психологічними завданнями:

- а) практичне навчання; б) теоретичне навчання;
- в) образне, емоційне, етичне, естетичне навчання; г) навчання мові, математиці.

15. Психологи доводять, що діти у своєму житті потребують порядку і правил поведінки. У зв'язку з цим, з якими правилами Ви погоджуєтесь (підкресліть “так” або “ні”):

1	Правил повинно бути багато.	так	ні
2	Відступи від правил можуть бути але аргументовані.	так	ні
3	Вимоги до вихованців не повинні суперечити основним потребам дитини (у рухах, пізнанні, спілкуванні тощо).	так	ні
4	Вимогу або заборону слід виражати у дружньому пояснювальному тоні.	так	ні

Тема 4. Психологія виховання та самовиховання

I. Питання, які виносяться на практичне заняття

1. Поняття про психологію виховання та про предмет її вивчення.
2. Психологічні механізми формування виховання та психолого-педагогічні прийоми виховання.
3. Методи і прийоми формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання і корекції поведінки.
4. Рівні виховання.
5. Характеристика чинників ефективності виховної роботи.
6. Показники і критерії вихованості особистості.
7. Вікові аспекти виховання та індивідуальний підхід (дошкільний вік, молодший шкільний вік, підлітковий вік, рання юність).
8. Психологія самовиховання та перевиховання.
9. Характеристика сімейного виховання. Стилi сімейного виховання: авторитарний, демократичний, ліберальний, потуральний, нестійкий.
10. Виховне значення різних форм спілкування.

II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: психологія виховання, виховання, виховуваність, вихованість, самовиховання, критерії вихованості, звичка, навіювання, наслідування, психічне зараження, рефлексія, заохочення, покарання, переконання, емпатія, ідентифікація, саморегуляція мотивації, внутрішній локус контролю, потреби, мотиви, моральна дія, самопізнання, самоспостереження, самоаналіз, самооцінка, самонаказ, самонавіювання, самокорекція, самохвалення, саморегуляція, самостимуляція, самоконтроль, самопримушення, самокритика, самопереконання, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопокарання.

2. Аналіз роботи:

- Бодалёв А.А. Самовоспитания личности // Бодалёв А.А. Психология о личности. – М., 1988. – С.60-68.

Усно:

3. Поясніть, у чому полягає зв'язок навчання і виховання.
4. Поясніть сутність понять виховання, виховуваність і вихованість.
5. Як ви розумієте зовнішнє і внутрішнє управління вихованням? Як з цими поняттями пов'язане поняття самовиховання?
6. Яких вимог слід дотримуватися у вихованні самостійності в учнів?
7. Що таке відповідальність? Через які якості розкривається її зміст?

Тема 5 Психологія девіантної

поведінки I. Питання, які виносяться на практичне

заняття

1. Соціальна норма та соціальне відхилення.
2. Загальна класифікація видів девіантної поведінки.
3. Делінквентна поведінка.
4. Залежна поведінка.
5. Аутоагресія (суїцидальна поведінка).
6. Загальні основи профілактики девіантної поведінки.

II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: поведінка, норма, соціальна норма, соціальні відхилення, аномалія, аномальна поведінка, патологія, девіантна поведінка, антисоціальна (делінквентна) поведінка, асоціальна (аморальна) поведінка, аутодеструктивна (саморуйнівна) поведінка, неблагополучна сім'я, акцентуації характеру, агресія, агресивна поведінка, агресивність, делінкветність, залежна/адиктивна поведінка, гемблінг,

парафілія, анорексія, булімія, фанатизм, самогубство, превенція, інтервенція, профілактика, корекція.

2. Аналіз роботи:

- Чайка Г.В. Симптоми комп'ютерної залежності // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. - №10, С.52-55.
- Мотрук Т.О. Аналіз психічних станів при ігрові залежності // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. - №9, С.64-67.
- Федорова Г.Г. Коррекционная работа с подростками девиантного поведения: [Учеб. пособие]. / Г.Г. Федорова. – СПб: Изд-во РГПУ им А.И. Герцена, 2000. – 77 с. – С.136-138 (//Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки. – К. – 2009. – С. 169-171.)

Усно:

3. В чому відмінність між поняттями “девіантна поведінка” і “соціальні відхилення”?
4. Розкрийте зв'язок між агресивною і делінквентною поведінкою особи.
5. Що з перерахованого далі, на ваш погляд, є девіантною поведінкою:

куріння тютюну	вбивство	відхід в секту	суїцидальна спроба
подружня зрада	брехня	виснажуючи	гомосексуальні відносини
вживання героїну	хакерство	голодування	гра в карти на гроші
озброєний грабіж	грубість	фізичне покарання дитини	прогул уроку без поважної причини

6. Які ви можете назвати чинники девіантної поведінки?

Тема 6. Психологія суб'єкта педагогічної

праці I. Питання, які виносяться на практичне заняття

1. Професійно значущі якості особистості соціального педагога.
2. Психологічний аналіз спілкування соціального педагога з клієнтом.
3. Стилi діяльності соціального педагога, їх характеристики.
4. Структурні компоненти діяльності майбутніх соціальних педагогів.
5. Особистість соціального педагога як предмет психологічного дослідження.

II. Індивідуальна робота студентів.

Письмово:

1. Опрацювати основні **поняття теми**: діяльність вчителя, педагогічна праця, педагогічні здібності, професійно значущі якості особистості, функції соціального педагога, здібності (дидактичні, академічні,

організаторські, комунікативні, перцептивні, сугестивні, мовні), вміння, спрямованість, діяльність, майстерність, педагогічний такт, стилі спілкування, авторитет особистості, гнучкість, традиційність, імпульсивність, обережність, особистісна тривожність, спрямованість, адекватність, оперативність, консервативність, рефлексивність, інтуїтивність.

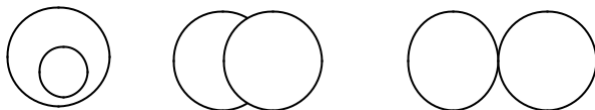
Аналіз роботи:

- Добрович А.Б. *Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Книга для учителей и родителей.* – М., 1987. – С.66-117 (анатомия диалога).

Усно:

3. Що таке педагогічний такт?

4. Покажіть схематично зв'язки між такими поняттями, як педагогічні здібності та вміння (або свій варіант).

5. Що таке конгруентність у спілкуванні?

6. Демократичний стиль спілкування – це?

7. Як взаємопов'язані дидактичні та академічні здібності? Чи може йтися про високий рівень реалізації дидактичних здібностей, якщо рівень розвитку академічних низький?

III. Практична частина заняття

Мозкова атака:

- *“Найбільш продуктивний стиль діяльності соціального педагога”.*

Обґрунтувати свою позицію.

- *«Портрет сучасного соціального педагога та специфіка його діяльності».*

IV. Тестова самоперевірка

1. Вихованість – це

а) це характеристика психічної діяльності дитини, яка виявляється в готовності здобувати досвід старших поколінь, формування суспільно значущих якостей.

б) процес впливу на людину суспільства, школи, сім'ї, літератури, телебачення тощо.

в) це рівень закріплення необхідних поглядів, форм поведінки, моральних, естетичних якостей.

2. Поєднайте термін, назву психологічного механізму формування властивостей особистості з її змістом:

а) наслідування	а =	а) ототожнення себе з іншою людиною
б) навіювання	б =	б) дотримування прикладу, зразка
в) зараження	в =	в) некритичне ставлення або розуміння явища
г) ідентифікація	г =	г) неусвідомлена взаємодія, яка відбувається на рівні підсвідомого, стереотипного, автоматичного взаємного обміну звичками, навичками тощо

3. Підкресліть 5 відчуттів з якими пов'язана правильна самооцінка дітей раннього віку:

- а) відчуття безпеки, д) відчуття мети,
 б) відчуття індивідуальності, ж) відчуття компетентності,
 в) відчуття приналежності до групи (сім'ї), з) відчуття значимості,
 г) відчуття страху, к) відчуття ідентифікації.

4. Підкресліть 5 мотивів спілкування:

- а) органічні, д) інтимно-особистісні,
 б) пізнавальні, ж) професійні,
 в) ігрові, з) ділові,
 г) побутові, к) організаційні.

5. Поряд зі стилями виховання (ліберальним, авторитарним та демократичним) виділяють кілька стилів спілкування за В.А. Кан-Каликом. Перерахуйте їх: _____

6. Перерахуйте 5 стилів взаємин педагога з класом: _____

7. Поєднайте:

а) перцептивні здібності педагога	і	а) здатністю вчителя до безпосереднього емоційно-вольового впливу на учнів
б) мовні здібності педагога	і	б) це вміння організовувати діяльність учнів, учбовий процес, свою власну діяльність
в) організаторські здібності педагога	і	в) здібність чітко висловлювати свої думки й почуття за допомогою мови
г) сугестивні здібності педагога	і	г) здатністю педагога проникнути у внутрішній світ дитини

8. Поєднайте термін та визначення стилю спілкування педагога з дітьми за К. Левіном:

а) авторитарний		а) діти і дорослі діють самі по собі; відсутня дисципліна, продуктивна взаємодія з учнями;
б) демократичний		б) вимоги педагога спокійні, діловиті; звертання приятельське; спілкування завжди має особистісний підхід;
в) потуральний		в) ризькі вимоги, часті у грубій формі; погроза, похвала, покарання мають суб'єктивний характер.

9. Самовиховання – це самостійна, цілеспрямована, систематична робота людини, спрямована на формування і розвиток:

а) формування і розвиток найкращих якостей; б) усунення недоліків;

в) формування і розвиток своїх найкращих цінностей і якостей і усунення недоліків.

10. Психологи доводять, що діти у своєму житті потребують порядку і правил поведінки. У зв'язку з цим, чи погоджуєтесь Ви з тим, що

правил повинно бути багато	так	ні
правила повинні бути гнучкими	так	ні
коли доводиться вдаватися до покарання, краще не позбавляти дитину чогось приємного для неї	так	ні
повинна бути узгодженість та послідовність вимог, заборон, які надходять від дорослих	так	ні
правила повинні бути в житті кожної дитини	так	ні
відступи від правил можуть бути але аргументовані	так	ні
вимоги до вихованців не повинні суперечити основним потребам дитини (у рухах, пізнанні, спілкуванні тощо)	так	ні
вимогу або заборону слід виражати у дружньому пояснювальному тоні	так	ні

Теми доповідей і рефератів

(Тема 1):

1. Предмет та завдання педагогічної психології. Педагогічна психологія в системі наук.
2. Історія виникнення і розвитку педагогічної психології.
3. Основні розділи педагогічної психології.
4. Сучасний стан та задачі педагогічної психології.
5. Методи педагогічної психології.
6. Причини виникнення педагогічної психології як науки.
7. Основні напрями досліджень у вітчизняній педагогічній психології.
8. Розвиток педагогічної психології на Україні.
9. Використання тестів при вивченні особливостей психічного розвитку дітей.

(Тема 2):

1. Сучасні концепції навчіння.
2. Рівні та типи навчіння.
3. Особливості навчіння в різні вікові періоди
4. Взаємозв'язок навчіння і дозрівання.
5. Оцінка ефективності процесу навчіння.

(Тема 3):

1. Психологічні основи індивідуалізації та диференціації навчання.
2. Психологічні проблеми розвивального навчання.
3. Спільне і відмінне в теоріях навчання у вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Формування позитивного ставлення школярів до навчання.

(Тема 4):

1. Проблема управління вихованням.
2. Показники і критерії вихованості, їх психологічна природа.
3. Психологічні теорії виховання.
4. Інститути виховання, їх функції і можливості.
5. Психологічне обґрунтування виховних впливів.
6. Психолого-педагогічні проблеми статевого виховання.
7. Специфіка особистісно-зорієнтованого виховання.
8. Стратегії поведінки психологічно неблагополучної дитини.
9. Роль соціальних працівників у наданні допомоги психологічно травмованим дітям.
10. Самовиховання, його завдання та структура.
11. Мотиви самовиховання.
12. Програма самовиховання.
13. Основні етапи та методи самовиховання.
14. Особливості самовиховання в підлітковому та юнацькому віці.

15. Особливості самовиховання на різних вікових етапах становлення особистості.
16. Засоби і шляхи покращення самовиховання підлітків.
17. Взаємозв'язок виховання та самовиховання.

(Тема 5):

1. Чинники агресивності дітей.
2. Харчова залежність.
3. Комп'ютерна залежність.
4. Сексуальна адикція.
5. Плив ЗМІ на формування дитячої агресивності (на зростання злочинності).
6. Аутоагресія (суїцид) і її профілактика.
7. Предмет, об'єкт, задачі превентивної психології.
8. Функції превентивної психологічної служби.
9. Профілактика відхилень у поведінці школярів – учасників неформальних молодіжних груп.

(Тема 6):

1. Професійно значущі якості особистості соціального педагога.
2. Загальні здібності соціального педагога.
3. Особливості розвитку необхідних якостей соціального педагога та його здібностей.
4. Авторитет ролі та авторитет особистості соціального педагога.
5. Психологія і психогігієна спілкування соціального педагога.
6. Особистісні психологічні характеристики сучасного соціального педагога.

**Орієнтовні запитання, що виносяться на іспит з
дисципліни «Педагогічна психологія»**

1. Педагогічна психологія в системі інших наук
2. Структура педагогічної психології. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками
3. Історія становлення педагогічної психології
4. Предмет і завдання педагогічної психології.
5. Основні проблеми педагогічної психології та їхня характеристика
6. Загальна характеристика методів педагогічної психології
7. Загальні характеристики навчальної діяльності. Співвідношення понять навчальної діяльності, навчання, навчіння.
8. Види навчання, їх розвиток в онтогенезі. Психологічні чинники успішності навчання.
9. Особливості навчання в період дошкільного дитинства
10. Психологічна готовність дитини до навчання в школі.
11. Молодший школяр, підліток і старшокласник як суб'єкти навчальної діяльності.
12. Научіння - найважливіша характеристика суб'єктів навчальної діяльності
13. Навчальна діяльність - специфічний вид діяльності
14. Основні характеристики навчальної діяльності
15. Предметний зміст навчальної діяльності.
16. Предмет навчальної діяльності
17. Зовнішня структура навчальної діяльності.
18. Компонентний склад зовнішньої структури навчальної діяльності
19. Особливості навчальних завдань. Психологічні вимоги до навчальних завдань
20. Навчальні дії як засіб вирішення навчальних завдань.
21. Види навчальних дій
22. Самоконтроль і самооцінка учня
23. Засвоєння - основний продукт навчальної діяльності.
24. Психологічні характеристики засвоєння
25. Форми педагогічної діяльності
26. Основні функції педагогічної діяльності.
27. Функції і дії (вміння)
28. Педагогічні вміння.
29. Загальна характеристика педагогічних умінь
30. Загальна характеристика стилю діяльності
31. Індивідуальний стиль діяльності
32. Стиль педагогічної діяльності.
33. Загальна характеристика стилю педагогічної діяльності
34. Етапи педагогічного спілкування:
35. Структура професійно-педагогічного спілкування
36. Види стилів педагогічної діяльності
37. Загальна характеристика психологічного аналізу уроку
38. Форма психологічного аналізу уроку

39. Психологічний аналіз уроку (план аналізу уроку)
40. Рівні (етапи) психологічного аналізу уроку
41. Схема психологічного аналізу уроку.
42. Об'єкти аналізу та схема їх розгляду
43. Загальна схема розгляду уроку
44. Завдання вчителя при психологічному аналізі уроку
45. Засоби стимулювання навчання та виховання дітей.
46. Педагогічна оцінка як засіб стимулювання
47. Умови ефективності педагогічної оцінки
48. Вікові особливості дитини та педагогічна оцінка
49. Педагог в світі професійної діяльності
50. Суб'єктні властивості педагога
51. Структурне подання суб'єктних властивостей педагога
52. Психофізіологічні (індивідуальні) передумови (задатки) діяльності педагога
53. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності
54. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності
55. Учитель дошкільної та молодшої шкільної ступенів освіти
56. Вікова характеристика суб'єктів навчальної діяльності
57. Школяр як суб'єкт навчальної діяльності.
58. Молодший школяр як суб'єкт навчальної діяльності
59. Студент як суб'єкт навчальної діяльності
60. Учіння - найважливіша характеристика суб'єктів навчальної діяльності

**Контрольний тест
з дисципліни «Педагогічна психологія»**

Студента (ки) _____
Група _____

Прізвище, ім'я, по-батькові

Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал, за тест max = 100 балів.

Що є предметом педагогічної психології:

- а) умови учіння;
- б) закономірності засвоєння соціального досвіду;
- в) особливості переходу від одного періоду до іншого;
- г) психологічні закономірності навчання і виховання, оволодіння досвідом, управління процесом учіння, формування особистості.

74. Поєднайте термін, назву нормативної кризи з її змістом (наприклад, а=а):

а) у 23 роки – криза “максимальних досягнень”		а) людина обирає між “Я-реальним” і “Я-ідеальним” на користь першого
б) у 33 роки – криза “корекції життєвих планів”		б) виникає потреба почати життя спочатку, знайти нову роботу, змінити місце проживання, розлучитися або вдосконалюватися у професійному зростанні тощо
в) у 37-40 років – криза “середини життя”		в) остаточне переосмислення планів життя і корегуванні особистих рис у зв'язку із зниженням фізичних властивостей, зміни статусу людини у житті
г) у 65 років – криза “Я - інтеграції”		г) повний аналіз свого життя

75. У педагогічній діяльності широко використовується аналіз продуктів діяльності -

це:

- а) зароблені учнем бали;
- б) розумові дії, якості особистості;
- в) твори, малюнки, контрольні роботи; г) знання, бажання, цілі.

76-78. Поєднайте:

а) Учіння – це		а) викладання, процес передачі знань учню і його розвиток як особистості.
----------------	--	---

б) Навчання – це	б) організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці.
в) Діяльність педагога – це	в) активна цілеспрямована діяльність, яка полягає в засвоєнні знань, навичок та умінь, способів їх набуття, форм поведінки та видів діяльності.

79. Знайдіть правильну відповідь:

- а) учіння та учбова діяльність – тотожні поняття;
- б) учіння та учбова діяльність – різні поняття;
- в) учіння та учбова діяльність пов'язані між собою;
- г) учбова діяльність є однією з форм учіння, яка полягає в активному та цілеспрямованому засвоєнні соціального досвіду.

80. Підкресліть 4 відчуттів з якими пов'язана правильна самооцінка дітей раннього віку:

- а) відчуття безпеки,
- б) відчуття індивідуальності,
- в) відчуття приналежності до групи (сім'ї),
- г) відчуття страху,
- д) відчуття мети,
- ж) відчуття компетентності,
- з) відчуття значимості,
- к) відчуття ідентифікації.

81. Виховуваність – це

- а) процес впливу на людину суспільства, школи, сім'ї, літератури, телебачення тощо.
- б) рівень закріплення необхідних поглядів, форм поведінки, моральних, естетичних якостей.
- в) характеристика психічної діяльності дитини, яка виявляється в готовності здобувати досвід старших поколінь, формування суспільно значущих якостей.

82-85. Поєднайте термін, назву психологічного механізму формування властивостей особистості з її змістом:

а) наслідування	а) дотримування прикладу, зразка
б) навіювання	б) некритичне ставлення або розуміння явища
в) зараження	в) ототожнення себе з іншою людиною
г) ідентифікація	г) неусвідомлена взаємодія, яка відбувається на рівні підсвідомого, стереотипного, автоматичного взаємного обміну звичками, навичками тощо

86-89. Поєднайте:

а) перцептивні здібності педагога		а) здатністю педагога проникнути у внутрішній світ дитини;
б) мовні здібності педагога		б) здібність чітко висловлювати свої думки й почуття за допомогою мови;
в) організаторські здібності педагога		в) здатністю вчителя до безпосереднього емоційно-вольового впливу на учнів;
г) сугестивні здібності педагога		г) це вміння організовувати діяльність учнів, учбовий процес, свою власну діяльність.

90-97. Психологи доводять, що діти у своєму житті потребують порядку і правил поведінки. У зв'язку з цим, чи погоджуєтесь Ви з тим, що

правила повинні бути в житті кожної дитини	так	ні
коли доводиться вдаватися до покарання, краще позбавляти дитину чогось приємного для неї	так	ні
правила повинні бути гнучкими	так	ні
повинна бути узгодженість та послідовність вимог, заборон, які надходять від дорослих	так	ні
правил повинно бути багато	так	ні
відступи від правил можуть бути але аргументовані	так	ні
вимоги до вихованців повинні суперечити основним потребам дитини (у рухах, пізнанні, спілкуванні тощо)	так	ні
вимогу або заборону слід виражати у дружньому пояснювальному тоні	так	ні

98-99. Поєднайте термін та визначення стилю спілкування за К.

Левіном:

а) авторитарний	а) вимоги педагога спокійні, діловиті;	звертання
б) демократичний	б) діти і дорослі діють самі по собі; відсутня дисципліна, продуктивна взаємодія з учнями;	
в) потуральний	в) ризькі вимоги, часті у грубій формі; погроза, похвала, покарання мають суб'єктивний характер.	

100. Підкресліть 4 мотивів спілкування:

- а) органічні, в) ігрові, д) інтимно-особистісні,
 б) пізнавальні, г) побутові, з) ділові, к) організаційні

Рекомендована література:

Основна

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.: Київ. 2012.
2. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. навч. посіб.: Київ. 2011.
3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія навч. посібник: Київ. 2012.
4. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія. навч. посібник: Київ. 2012.
5. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество.: Москва. 2000.
6. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: навч. посіб.: Суми. 2010.
7. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. навч. посіб.: Київ. 2011.
8. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. навч. посіб.: Київ. 2012.
9. <http://psychology.com.ua>

Додаткова

1. Агєєва А.Л., Заїка Є.В. Пам'ять і мислення старшокласників: вікові та гендерні особливості // Практична психологія та соціальна робота. 2008.
2. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток.: Москва: 1991. С. 27-48.
3. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: наук. метод. посібник.: Київ. 1998.
4. Бодалєв А.А. Психология о личности.: Москва. 1988.
5. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте.: Москва. 1968.
6. Виготський Л.С., Заброцький М.М., Савченко О.М., Тичина І.М. Структура і динаміка віку. // Психологія особистості: навчальний посібник. Житомир. 2005.
7. Волков Б.С., Волкова Н.В. Задачи и упражнения по детской психологии. Москва. 1991
8. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: Книга для учителей и родителей: Москва. 1987.
9. Дьоміна Г.А. Психолого-педагогічний розвиток особистості сім'янина: Київ. 2011.
10. Життєвий цикл: епігенез ідентичності // Заброцький М.М., Савченко О.М., Тичина І.М. Психологія особистості: Навчальний посібник: Житомир. 2005.
11. Заброцький М.М., Савченко О.М., Тичина І.М. Психологія особистості: Навчальний посібник: Житомир. 2005.
12. Казанская В.Г. Педагогическая психология: Питер, СПб. 2003.

13. Кириченко Т.В. Психологічні механізми саморегуляції поведінки підлітків: Київ. 2001.
14. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание: Москва. 1984.
15. Кон И.С. Психология ранней юности: Москва. 1989.
16. Крайг Грейс. Психология развития: Питер, СПб. 2000.
17. Кулагина И.Ю., Колюцкий В.Н. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека. учеб. Пособие: Москва. 2001.
18. Леви В. Нестандартна дитина: Київ. 1991.
19. Лисянська Т.М., Скрипченко Л.О. Довідник з педагогіки та психології: навч. посіб. для викл-чів, аспірантів та студ. пед. навч. закл.: Київ. 2001. 216с.
20. Максимова Н.Ю. Психологія девіантної поведінки: Київ. 2011.
21. Маркова А.К., Матис Г.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения.: Москва. 1990.
22. Мотрук Т.О. Аналіз психічних станів при ігрові залежності // Практична психологія та соціальна робота. 2009. №9. С.64-67.
23. Микитюк Н.В. Психологічні аспекти супроводу дітей раннього віку // Практична психологія та соціальна робота. 2008.
24. Прихожан С.О. «Хочу, щоб мене розуміли» // Популярная психология: Хрестоматия: Учеб. пособ. для студ. пединститутов / Сост. В.В. Мироненко: Львів. 1990.
25. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия / Сост. К.В.Сельченко: Минск. 2001.
26. Психология человека от рождения до смерти: Питер, СПб. 2002.
27. Рабочая книга школьного психолога/Под ред. И.В.Дубровиной: Москва. Просвещение. 1991.
28. Ранняя профилактика отклоняющегося поведения учащихся // Под ред. В.А.Татенко, Т.М.Титаренко: Киев. 1989.
29. Ставицька С.О. Теоретичний аналіз проблеми становлення і розвитку індивідуально-особистісних характеристик в юнацькому віці// Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Київ. 2009.
30. Фопель К. Чтобы дети были счастливы: Психологические игры и упражнения для детей школьного возраста: Москва. 2005.
31. Чайка Г.В. Симптомы комп'ютерної залежності//Практична психологія та соціальна робота. 2009. №10.
32. Шах Т.Г., Лукашук М.І. Пізнавальний потенціал дошкільника // Практична психологія та соціальна робота. 2008.
33. Шинкарук-Корзун Л. Чинники агресивності дітей//Психолог .2009. №41.
34. Якобсон П.М. Эмоциональная жизнь школьника.: Москва. 1966.

Термінологічний словник

Акмеологія – наука, яка вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на етапі її дорослості, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку (наука про розвиток зрілих людей).

Виховання – планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку з метою формування певних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечує умови для її розвитку, підготовки до громадського життя і праці.

Вікова криза – особливі, порівняно нетривалі (до року) періоди онтогенезу, що характеризуються різкими психологічними змінами; стосується нормативних процесів, необхідних для нормального, поступального ходу особистісного розвитку.

Вікова психологія – галузь психологічної науки, що вивчає закономірності розвитку та функціонування психіки людини на всіх етапах її онтогенезу.

Девіантна поведінка – це поведінка, що відхиляється від загальноприйнятих норм – етичних, а іноді й правових, включає антидисциплінарні, антисоціальні, делінквентні (протиправні) й аутоагресивні вчинки. Останні можуть бути як патологічними (різні форми патології особи й особового реагування), так і непатологічними (психологічними).

Дезадаптація шкільна – різновид соціальної дезадаптації, що виявляється в ускладненому або малоефективному пристосуванні дитини до нових суспільних обставин в умовах шкільного навчання, спричинене здебільшого низьким рівнем шкільної зрілості дитини.

Дорослість – епоха життя людини, що настає після юності й характеризується високим ступенем зрілості та самостійності особистості в умовах її повноцінної реалізації в суспільстві (через професійну, громадську діяльність, створення сім'ї та виховання дітей тощо).

Експеримент – емпіричний (дослідний) метод одержання наукових даних при якому психічні явища, умови виявлення і розвитку вивчаються в спеціально створених, штучних умовах.

Емпатія – розуміння, усвідомлення та прийняття емоційного стану, почуттів, ставлень іншої людини (проникнення в в його переживання), виявляється як співпереживання, співчуття і співдія.

Зрілість – (дорослість) стан, до якого приходять організм наприкінці певного періоду свого розвитку. Най триваліший період онтогенезу характеризується тенденцією до досягнення найвищого розвитку духовних, інтелектуальних та фізичних здібностей особистості. хронологічні рамки періоду зрілості досить умовні і визначаються завершенням юності і початком періоду старіння.

Зрілість психологічна – системна якість особистості, що відображає досягнення стану її повної функціональності, адаптивності та відповідальності.

Зрілість особистісна – сукупність розвинених фізіологічних, розумових, вольових, моральних та соціальних якостей людини, що дозволяє їй успішно адаптуватись та реалізуватись в навколишньому середовищі.

Комплекс позбавлення — важливе психічне новоутворення періоду новонародженості, що виникає під час контакту дитини з дорослим і включає емоційні та рухові реакції: посмішку, вокалізації, дитина тягнеться ручками і спрямовує погляд у напрямі дорослого.

Корекція – діяльність з виправлення (коректування) тих особливостей психічного розвитку, які, за прийнятою системою критеріїв, не відповідають “оптимальній” моделі.

Криза – особливі, порівняно нетривалі (до року) періоди онтогенезу, що характеризуються різкими психологічними змінами; стосується нормативних процесів, необхідних для нормального, поступального ходу особистісного розвитку.

Навчання – процес цілеспрямованої передачі суспільно-історичного досвіду;

- спільна діяльність педагога і дитини, зорієнтована на засвоєння знань, умінь і навичок, способів пізнавальної діяльності;
- цілеспрямоване організоване навчіння.

Научіння – набуття людиною певного психофізичного досвіду та здатність його ефективно використовувати;

- процес і результат надбання індивідуального досвіду;
- стійкі доцільні зміни діяльності, які виникають завдяки попередній діяльності й не викликані безпосередньо-вродженими фізіологічними реакціями організму.

Новоутворення – новий тип будови особистості та її діяльності, психічні зміни, що виникають у певному віковому періоді й визначають перетворення в свідомості дитини, її внутрішнє й зовнішнє життя.

Онтогенез – розвиток живих істот у процесі їх індивідуального життя, що полягає у змінах, які носять закономірний, послідовний, прогресивний характер, як рух від нижчих до вищих рівнів життєдіяльності, її структурне та функціональне вдосконалення.

Педагогічна занедбаність – такий «рівень невихованості», який виражається в несформованості важливих соціальних якостей особистості, актуальних для певного віку. Вона є результатом достатньо низького рівня вихованості.

Педагогічна психологія – галузь психологічної науки, що зосереджена на вивченні психологічних особливостей навчання, виховання та педагогічної діяльності і особистості вчителя.

Педагогічний такт – це міра педагогічного цілеспрямованого впливу вчителя на учня, вміння встановити продуктивний стиль спілкування.

Підлітковий період – перехідний від дитинства до дорослості вік, що триває від 10 (11) до 15 років і охоплює навчання дитини в основній школі.

Предметом вікової психології виступають загальні закономірності психічного розвитку в онтогенезі, встановлення вікових періодів цього розвитку та причин переходу від одного віку до іншого.

Провідна діяльність – це вид діяльності, який в певний віковий період найінтенсивніше впливає на розвиток та формування всіх рис особистості дитини, її пізнавальних процесів, в результаті чого з'являються вікові новоутворення.

Профілактика – в технологіях роботи з дітьми, що мають проблеми, зв'язана з тим, щоб встановити, згладити, зняти причини, умови і чинники, що викликають відхилення в розвитку і соціалізації дитини.

Референтна група – група значимих, авторитетних для особистості людей, у спілкуванні з якими можливе її максимальне саморозкриття.

Розвиток процес накопичення кількісних та якісних прогресивних змін, рух вперед від простого до складного, від нижчого до вищого.

Самовиховання – управління суб'єктом своєю діяльністю, спілкуванням, поведінкою, переживаннями, спрямованими на зміну своєї особистості відповідно до усвідомлених цілей, ідеалів і переконань задля самовдосконалення.

Сенситивний період — специфічний для кожної психічної властивості віковий інтервал, коли вона розвивається найбільш інтенсивно.

Соціальна ситуація психічного розвитку – співвідношення зовнішніх і внутрішніх умов розвитку психіки особистості.

Спостереження – метод цілеспрямованого сприймання зовнішніх виявів поведінки людини у звичних для неї умовах без активного втручання дослідника;

- це метод в якому за зовнішніми об'єктивними показниками робиться висновок про внутрішні психологічні особливості.

Учбова діяльність – це учіння школяра, що відбувається в умовах навчання.

Учіння – це цілеспрямоване засвоєння соціального досвіду, це діяльність особистості, це специфічна діяльність людини, метою якої є навічання (діяльність активна, гностична).

Філогенез – історичний процес розвитку всіх живих організмів на Землі. Психологія акцентує увагу на філогенетичному виникненні та розвитку психіки та відповідних їй форм поведінки.

Юність – період розвитку людини, який відповідає переходу від підліткового віку до самостійного дорослого життя, що триває від 15 до 21 року характеризується завершенням або стабілізацією основних систем психічного та фізичного розвитку.

Ендеберя Ірина Володимирівна
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології

ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації для практичних занять, самостійної роботи та
модульного контролю знань студентів

Підписано до друку 26.12.2019 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 2,25.
Наклад 50 прим. Зам. № 1594.

Видавництво Б. І. Маторіна
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел.: +38 050 518 88 99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
